

A Magyar Köztársaság nevében!

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság dr. Lex András ügyvéd (...) által képviselt **S. Korlátolt Felelősségű Társaság** (...) **felperesnek** dr. András László ügyvéd (...) által képviselt **Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma** (1055 Budapest, Balaton u. 7-11.) **alperes** ellen **szerződés érvénytelenségének megállapítása** iránt a Fővárosi Bíróságon 22.G.41.854/2006. szám alatt indított perben a Fővárosi Ítéltábla 2008. március 26-án kelt 13.Gf.40.522/2007/5. számú jogerős ítélete ellen a felperes részéről 14. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - a 2008. november 17. napján tartott tárgyaláson - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Fővárosi Ítéltábla 13.Gf.40.522/2007/5. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az alperesnek 120.000 (Egyszázhuszezer) Ft felülvizsgálati eljárási költséget.

Kötelezi a felperest, hogy fizesse meg az államnak - az illetékes adóhatóság külön felhívására - az illetékeljegyzési joga folytán le nem rótt 1.585.000 (Egymillió-ötszáznyolcvanötezer) Ft felülvizsgálati eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen további felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A jogerős ítéletben megállapított és a felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából irányadó tényállás szerint 2004. novemberében szóbeli megállapodás jött létre a felperes, valamint a Nyomda között Gerhard Buzek: A túlélés kézikönyve és dr. Andics

László: Az elsősegélynyújtás kézikönyve 5000-5000 példányban történő utánnyomására.

A felperes a felek között fennálló hosszú távú együttműködésre tekintettel, még az alperes által lefolytatandó közbeszerzési eljárás előtt, legyártatta az alperes részéről majdani megrendelésre jelzett könyveket. A közbeszerzési eljárás lefolytatására azonban nem került sor és az alperes nem vette át az elkészült könyveket. 2005. december 23-án a felek egyezsége kötöttek, melyben ezt a kialakult helyzetet kívánták rendezni. Egyezségük 4.) pontjában megállapították, hogy közöttük szerződés nem jött létre. A 8.) pont szerint az egyezés tárgya kizárólag a nyomdai előkészítő, illetve előállítási munkálatok költségének elszámolása. A 6.) pont rögzítette, hogy ebben a körben a felperes 42.648.500 Ft igényt terjesztett elő. A 9.) és 10.) pont értelmében a felek az egyezésben, az alperes által igénybe vett szakértő által kalkulált árra is figyelemmel, a költségeket összesen 15.500.000 Ft-ban határozták meg. Ennek fejében az alperes a könyvekre korlátozás nélküli tulajdonjogot szerez. A 12.) pont szerint a felperes a nyomdai előkészítéssel és a nyomdai előállítással kapcsolatos minden további igényéről lemondott. A 13.) pont tartalmazza, hogy a felperesnek a klasszikus kiadói tevékenységgel kapcsolatosan is igénye van. Erre vonatkozóan azonban az egyezés ugyanebben a pontban azt rögzíti, hogy ennek az igénynek az elszámolása nem tárgya az egyezésnek, kellő okirati megalapozottság esetén további megállapodás tárgya lehet, vagy a felperes további igényét perben érvényesítheti.

A felperes a keresetében a 2005. december 23-án kötött egyezés, mint szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte. Megtámadási okként elsősorban a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő aránytalanságára (Ptk. 201. § /1/ bekezdés), másodsorban tévedésre és megtévesztésre (Ptk. 210. § /1/, /4/ bekezdés) hivatkozott. Kérte, hogy a bíróság a Ptk. 237. § /2/ bekezdése alapján az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatása ellenértékének megfizetésére kötelezze az alperest 26.416.000 Ft összegben, annak 2005. december 23. napjától járó kamataival együtt. A felperes a perben - nyilatkozata szerint - a klasszikus kiadói tevékenységek körében felmerült költségeit nem kívánta érvényesíteni.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Hivatkozott arra, hogy a felek az egyezés keretében a nyomdai előállítás költségei vonatkozásában elszámoltak, a kifizetett összegben felüli igényéről a felperes kifejezetten lemondott. A felperes ennek ellenére a jelen perben igényli az egyezés 6.) pontjában megjelölt és az alperes által kifizetett összeg különbözetét.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a felperes keresetét elutasította és a felperest kötelezte a perrel felmerült - az ítéletben részletezett - költségek megfizetésére.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a polgári jog alapelveivel nem ellentétes, ha a felek a létre nem jött, vagy érvénytelen szerződésből eredő jogvitájukat egyezséggel rendezik. A felperes által megjelölt szerződés megtámadási okok közül a Ptk. 201. § /2/ bekezdésében szabályozott, a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás feltűnő értékkülönbsége fennállásának vizsgálata körében kiemelten vette figyelembe, hogy a Legfelsőbb Bíróság PK.267. számú állásfoglalása értelmében a bíróságnak vizsgálnia kell a szerződéskötés körülményeit a szerződés egész tartalmát. Az első fokú bíróság kifejtette, a vitás kérdések egyezséggel való rendezése a Ptk. 240. § /3/ bekezdése értelmében azt jelenti, hogy a felek a vitás, bizonytalan kérdéseket közös megegyezéssel úgy rendezik, hogy kölcsönösen engednek egymásnak. Utalt a PK. 267. számú állásfoglalásnak arra a rendelkezésére is, mely szerint a forgalom biztonsága érdekében meg kell akadályozni, hogy a megtámadási okot utólag valamelyik fél, valamely megbánt szerződéstől való szabadulás, vagy kedvezőbb szerződési feltételek kikényszerítésének eszközéül használja fel. A felperes joggyakorlását nem találta rendeltetésszerűnek, mert a szerződés általa idézett pontjai alapján megállapította, a felperes pontosan tisztában volt azzal, hogy a jogaiból milyen mértékben enged. Ebből arra a jogi következtetésre jutott, hogy a felperes megtámadási igénye attól függetlenül alaptalan, hogy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értéke milyen mértékben tér el egymástól.

Az elsőfokú bíróság a felperesnek a tévedésre és a megtévesztésre (Ptk.210. § /1/, /4/ bekezdései) alapított megtámadási kérelmét sem találta megalapozottnak, mert azt állapította meg, hogy a felek egyezsége egyértelmű rendelkezéseket tartalmaz, amely rendelkezések nem szolgálnak alapul az egyezés felperes által megjelölt tartalommal való értelmezésére. Az alperes a további költségekről való megállapodásra nem vállalt kötelezettséget, a felperes a további igényét perben érvényesítheti az egyezés kifejezett rendelkezése szerint. A felperes a perben nem a klasszikus kiadói tevékenységgel összefüggő költségeit, hanem az egyezésben kifejezetten megjelölt, általa igényelt nyomdai előkészítéssel és előállítással kapcsolatos költségek és az e címen az alperes által elismert és megfizetett összeg közötti különbözet megtérítését igényli.

Az elsőfokú bíróság a perben csatolt okiratok és a felek nyilatkozatainak egybevetése alapján a tényállást egyértelműen megállapíthatónak találta, ezért mint szükségtelent mellőzte a felperes által indítványozott tanúbizonyítás lefolytatását és szakértő kirendelését.

Az első fokú ítélet ellen a felperes nyújtott be fellebbezést, melyben elsődlegesen az első fokú ítélet megváltoztatását és a keresetnek történő helytadást, másodlagosan az első fokú ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság újabb eljárás lefolytatására való utasítását kérte, fenntartva a perben már kifejtett előadását.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az első fokú ítélet helybenhagyását kérte.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta azzal, hogy a felperes illetékeljegyzési joga folytán le nem rótt, az állam külön felhívására fizetendő kereseti illeték összegét 900.000 Ft-ban határozta meg. Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 500.000 Ft másodfokú perköltséget, míg az államnak - külön felhívásra - az illetékeljegyzési joga folytán meg nem fizetett 900.000 Ft fellebbezési eljárási illetéket.

A másodfokú bíróság jogszerűnek találta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy egyezséget nemcsak a fennálló szerződés módosítása körében, hanem a felek más jogviszonyának rendezése érdekében is lehet kötni, ahogy az a jelen esetben is történt. E körben hivatkozott a Ptk. 240. § /3/ és /4/ bekezdésében foglaltakra.

Rámutatott arra, hogy a perbeli esetben az egyezségkötés folyamatában a felperes bejelentette a nyomdai előkészítés körében felmerülő költségekre vonatkozó igényét, az alperes szakértői véleményt szerzett be, majd a felek - a felperes előadása szerint - a szakértői vélemény által meghatározott összegnél magasabb, de a felperes által megjelölt összegnél alacsonyabb összegben állapodtak meg. Az egyezség 12.) pontjában a felperes ebben a körben a további jogérvényesítésről kifejezetten lemondott. A felek között tehát bizonytalan volt, hogy a felperes által elvégzett nyomdai előkészítő munkának ténylegesen mennyi a költsége, erről tárgyaltak, majd az egyezségben ezt a összeget kölcsönös engedménnyel meghatározták. A felperes keresetében ezt az egyezséget támadta meg a különböző megtámadási okok megjelölésével. Az általa hivatkozott Ptk. 210. § /1/ bekezdése szerint, aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési nyilatkozatát megtámadhatja, ha a tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette. A másodfokú bíróságnak is az volt az álláspontja, hogy e megtámadási ok megvalósulása megállapításának törvényi feltételei nem állnak fenn, mert az alperes nem okozhatta és nem is ismerhette fel a felperes tévedését. A felperes esetleges titkos fenntartása az egyezség

érvényességét nem érinti. Az egyezség 12.) és 13.) pontja alapján pedig a felperesnek tisztában kellett lennie az egyezség tartalmával.

A felperes által hivatkozott további megtámadási ok, a Ptk. 210. § /4/ bekezdése értelmében, akit a másik fél megtévesztéssel, vagy jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére, a szerződési nyilatkozatot megtámadhatja. A felperes állítása szerint az alperes megtévesztő magatartása abban állt, hogy olyan látszatot keltett, a későbbiekben a felperes által elvégzett klasszikus kiadói tevékenységre még fizetést fog teljesíteni. A másodfokú bíróság megállapítása szerint azonban az egyezség 13) pontjának szövege a felperesnek ezt a reményét nem támasztotta alá. A 13.) pont ugyanis rögzítette, hogy ennek az igénynek az elszámolása nem tárgya az egyezségnek, kellő okirati megalapozottság esetén további megállapodás tárgya lehet, vagy a felperes a további igényét perben érvényesítheti.

A Ptk. 201. § /1/ bekezdésében foglalt, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között fennálló feltűnően nagy értékkülönbségre alapított megtámadási ok esetében a másodfokú bíróság az első fokú ítéletben kifejtett indokokat helytállónak találta, s azok mellett utalt arra, hogy a felperes az egyezségben a további jogérvényesítésről kifejezetten lemondott.

Végül a másodfokú bíróság foglalkozott azzal a fellebbezési kérelemmel, amelyet a felperes a bizonyítási indítványai elutasítása miatt terjesztett elő. E körben megállapította, hogy a felperes a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő értékkülönbségének megállapítása érdekében kért szakértői bizonyítást. Erre a felperesi joglemondás, illetve a szerződés megtámadásának sikertelensége miatt nem volt szükség. Ugyanígy szükségtelen volt a per eldöntéséhez a felperes által megjelölt tanúk meghallgatása, akik az egyezségi okirat elkészítésének előzményeiről, illetve az egyezségi okirat létrejöttéről tudtak volna nyilatkozatot tenni. Helytállónak találta az elsőfokú bíróságnak azt a jogi álláspontját, hogy a rendelkezésre álló iratok elegendőek voltak a jogvita eldöntéséhez. Az egyezség 13.) pontja szerint pedig a felperes nincs elzárva attól, hogy a klasszikus kiadói tevékenysége körében felmerült költségeit az alperessel szemben érvényesítse, azonban ilyen kereseti kérelmet a jelen perben nem terjesztett elő.

A jogerős másodfokú ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben a jogerős ítélet megváltoztatását, a keresetének történő helytadást és az alperes marasztalását kérte a másodfokú és felülvizsgálati eljárás költségeiben. Felülvizsgálati kérelmét arra alapította, hogy az eljárt bíróságok a helyesen megállapított tényállást tévesen

értékelték és abból okszerűtlen jogi következtetéseket vontak le. A jogerős ítélet sérti a Ptk.240. §-át, a 236. § /2/ és /4/ bekezdését, 237. §-át és 339. §-ának /1/ bekezdését, valamint a Pp. 164. §-át, 206. §-át és 253. §-ának /2/ bekezdését.

Felülvizsgálati kérelmének indokaiként a felperes megismételte a perben korábban általa már előadottakat. Tévesnek találta azt a jogerős ítéleti megállapítást, hogy a megállapodásban a felperes lemondott a további jogérvényesítésről, ezért megtámadási joga elenyészett. Álláspontja szerint ez a jogi álláspont ellentétben áll a Ptk. 236. §-ának /4/ bekezdésével, amely szerint a megtámadás joga akkor szűnik meg, ha a megtámadásra jogosult a megtámadási határidő megnyílta után a szerződést írásban megerősíti, vagy a megtámadásról egyébként írásban lemond. Hangsúlyozta, hogy a megtámadási jogról csak a megtámadási határidő megnyílta után lehet írásban lemondani. A szerződés módosítása önmagában nem minősül a megtámadási jogról való lemondásnak, mert annak kifejezettnek kell lennie, azaz ki kell derülnie, hogy a jogosult a megtámadási jogról tud és ennek ellenére választja a szerződés fenntartását. A megtámadott megállapodásból pedig - a felperes szerint - éppen ennek az ellenkezője tűnik ki. Álláspontja szerint a csatolt okiratokkal a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő aránytalanságát megfelelően bizonyította.

Továbbra is sérelmezte, hogy a bíróságok az általa kért tanúmeghallgatásokat nem foganatosították, nem rendeltek el szakértői bizonyítást, holott - álláspontja szerint - a megalapozott döntéshez ezek elengedhetetlenül szükségesek lettek volna.

Állította, hogy az eljáró bíróságok tévesen hívták fel a Ptk. 240. §-át a megállapodás jogi értékelése és minősítése kapcsán. A 240. § ugyanis a Ptk. XXII. fejezetének része, annak első címe, jelesen a módosítás szerződéssel, illetőleg egyezséggel megjelölés alatt. A felperes azonban a megállapodással semmit nem módosított, egyszerűen azt a helyzetet kívánta rendezni, hogy szerződéskötés nélkül gyártott és szállított, alperes pedig átvette a szolgáltatást, viszont nem fizetett, nem nyújtotta az elvárt ellenszolgáltatást. Az eredeti "konszenzus" hiányában módosításról beszélni "képtelenség". Állította, hogy az általa hivatkozott megtámadási okok megvalósultak és alaptalanul utasította el a bíróság a keresetét.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását és a felperes perköltségben való marasztalását kérte.

A felülvizsgálati kérelem alaptalan.

A jogerős ítélet a felek közötti jogvita elbírálásához szükséges tényállást helyesen állapította meg, annak megállapításához a bizonyítási eljárást a szükséges körben lefolytatta. A kereseti kérelem elutasításának jogi indokaival a felülvizsgálati bíróság is egyetért.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott arra, hogy mivel a felek között eredetileg nem jött létre szerződés, utóbb a közöttük kialakult helyzet rendezésére létrejött megállapodást nem lehet egyezségnek minősíteni.

A Ptk. 240. § /3/ bekezdése valóban akként rendelkezik, hogy egyezség esetén a felek a szerződésből eredő vitás, vagy bizonytalan kérdéseket közös megegyezéssel úgy rendezik, hogy kölcsönösen engednek egymásnak. Bár e törvényhely szerződésből eredő követelések rendezéséről beszél, e törvényhelyhez fűzött miniszteri indokolás kifejezetten hangsúlyozza, hogy az nem csupán szerződésmódosításra, hanem bármilyen követelésnél alkalmazható jogintézmény. A kialakult bírói gyakorlat szerint is a felek egyezséggel nemcsak kötelmi jogi, hanem bármilyen más - pl. dologi jogi, öröklési jogi, kártérítési - viszonyaikat is rendezhetik (EBH 2005.1304). Az egyezség tehát a felek megállapodásának az a fajtája, amelynél a felek a vitás, vagy bizonytalan kérdéseket úgy rendezik, hogy az egymással szemben fennálló követeléseikből kölcsönösen engednek. E feltételeknek pedig a felek között 2005. december 23-án létrejött perbeli megállapodás mindenben megfelel, így azt a jogerős ítélet helytállónan minősítette és bírálta el a Ptk-nak az egyezségre vonatkozó szabályai szerint.

A jogerős ítélet helytállónan mutatott rá arra, hogy a perbeli esetben a felek között bizonytalan volt a felperes által elvégzett nyomdai előkészítő munkák tényleges költsége. Az alperes ennek megállapítása érdekében szakértői véleményt szerzett be, majd a felek úgy állapodtak meg e költségek összegében, hogy az általuk kölcsönösen elfogadott összeg a felperes eredeti követelésénél alacsonyabb, a szakértői véleményben meghatározott összegnél, s ennek alapján az alperes által eredetileg megjelölt összegnél azonban magasabb összeg lett.

Elvileg nem zárható ki az egyezségi megállapodás megtámadása a Ptk. 201. § /2/ bekezdése alapján. Ilyenkor azonban - azért mert az egyezség lényege a kölcsönös engedménytétel - fokozott figyelemmel kell vizsgálni a Legfelsőbb Bíróság Pk.267. számú állásfoglalásában rögzített szempontokat, ahogy arra az elsőfokú bíróság is helytállónan rámutatott, s amelynek megfelelően járt el. Az érvénytelenség megállapításához nem elég csupán annak ténye, hogy az egyezségben az egyik fél a másikhoz képest feltűnően nagy engedményt tett, hanem a bíróságnak vizsgálnia és mérlegelnie kell a szerződéskötés összes körülményét. Így különösen vizsgálni kell, hogy milyen szándék, milyen érdekek vezették a feleket az egyezség megkötésekor, nem volt-e a felperes részéről olyan fokozott

érdekeltség az egyezség létrejöttekor, amely indokolta számára a nagyobb engedmény megtételét {BH.1997.122}.

A perbeli esetben az egyezség tartalmából egyértelműen megállapítható, a felperes teljes mértékben tudatában volt annak, hogy az eredetileg megjelölt követeléséhez képest, annak nagyobb részét elengedi. Erre motiválta őt az a körülmény, hogy a nyomdai előkészítő munkát még azt megelőzően elvégezte, hogy az arra vonatkozó, kötelező közbeszerzési eljárás alperes által történő lefolytatását, annak eredményét megvárta volna. Ezzel bizonytalan kimenetű kockázatot vállalt a költségei megtérülése körében. Az egyezség megkötésének feltárt körülményeire tekintettel helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy a felperes megtámadási igénye alaptalan, mivel sérti a rendeltetésszerű joggyakorlás elvét.

A felek közötti egyezség tartalmából egyértelműen megállapítható, hogy a felek abban a felperes által elvégzett nyomdai előkészítő, illetve előállítási munkálatok költségét véglegesen elszámolták, annak teljes rendezésére irányuló megállapodást kötöttek, ebben az egyezségben pedig a felperes az egyezséggel rendezett tárgykörben a további igényérvényesítés jogáról mondott le, nem pedig az egyezség megtámadásának jogáról. A jogerős ítélet is ezt a megállapítást tartalmazza. Téves ezért a felperesnek az a felülvizsgálati kérelemben foglalt állítása, hogy a jogerős ítélet olyan megállapítást tartalmazna, hogy a felperes az egyezségben a megtámadás jogáról mondott le. Következésképpen a felülvizsgálati bíróságnak nem kell foglalkoznia a felperesnek a Ptk. 236. § /4/ bekezdése körében a felülvizsgálati kérelmében kifejtett jogértelmezésével.

A per adatai alapján és a jogerős ítéletből egyértelműen megállapítható, hogy az eljáró bíróságok a felperes által hivatkozott megtámadási okok megvalósulását egyenként, érdemben vizsgálták és ennek eredményeként jutottak arra a jogi következtetésre, hogy azok megvalósulása nem állapítható meg. Ezt a jogi álláspontjukat a felperes által megjelölt mindegyik megtámadási ok esetében részletesen megindokolták. Az abban foglaltakkal a felülvizsgálati bíróság teljes körűen egyetért. A felperes felülvizsgálati kérelmében a korábbi jogi álláspontját ismételte meg, melynek téves voltára vonatkozó jogi indokokat a jogerős ítélet helytállóan tartalmazza, ezért azt a felülvizsgálati bíróság szükségtelennek tartja megismételni.

A kifejtett indokok alapján a Legfelsőbb Bíróság a jogszabályoknak megfelelő jogerős ítéletet hatályában fenntartotta a Pp. 275. § /3/ bekezdése alapján.

Az alaptalan felülvizsgálati kérelmet benyújtó felperest a Pp. 270. § /1/ bekezdése folytán alkalmazott 78. § /1/ bekezdése szerint kötelezte az alperes felülvizsgálati eljárással kapcsolatban felmerült költségének - jogi képviselési munkadíjának - megfizetésére. A munkadíjat a 32/2003./VIII.22./ IM rendelet 3. § /2/ bekezdésének d) pontja, /5/ és /6/ bekezdése alapján a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel arányban álló, mérsékelt összegben állapította meg, figyelemmel arra is, hogy az alperes írásbeli felülvizsgálati ellenkérelmet nem nyújtott be. A felperes illeltérfeljegyzési joga folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték megfizetésére vonatkozó rendelkezés, az illetékekről szóló, többször módosított 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 50. § /1/ bekezdésén, valamint a 6/1986./VI.26./ IM rendelet 15. §-ának /1/ és /3/ bekezdésein alapul.

Budapest, 2008. november 17.

Dr.Murányi Katalin sk. a tanács elnöke
Dr.Török Judit sk. előadó-bíró
Váradi Károlyné dr. sk. bíró